

8. juli 2005

FIRA

J.nr.122-0031

/mt

Notat om ikke anvendelige fremgangsmåder ved opgørelse af værdien af udlån i forbindelse med udarbejdelse af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005

Indledning

Finanstilsynet gjorde i et orienteringsbrev af den 17. december 2004 institutterne opmærksomme på, at de nye regnskabsregler også indeholder ændrede regler for indregning og måling af udlån.

Finanstilsynet oplyste i den forbindelse, at skiftet fra de hidtidige regler om opgørelse af værdien af udlån til de nye regler i de internationale regnskabsstandarder eller den nye danske regnskabsbekendtgørelse var at betragte som en ændring af anvendt regnskabspraksis.

Endvidere blev det oplyst, at en ændring af anvendt regnskabspraksis skulle foretages ved, at den akkumulerede virkning af primoændringen indregnes direkte på egenkapitalen i åbningsbalancen pr. 1. januar 2005¹, og at ændringen dermed ikke ville have nogen direkte resultat effekt på resultatopgørelsen.

Det blev i brevet præciseret, at de nye regler om nedskrivning af udlån i forhold til de hidtil gældende regler stiller større krav til, hvornår der kan indregnes en nedskrivning på udlån. I henhold til de nye regler, skal der således være indtrådt en objektiv indikation for værdiforringelse, og samtidig skal der kunne beregnes et nedskrivningsbehov ved tilbagediskontering af de fremtidige betalingsstrømme, for at der kan – og skal - indregnes en nedskrivning (IAS 39, afsnit 63 og regnskabsbekendtgørelsens § 52, stk. 3).

¹ Et institut kan have valgt ikke at benytte sig af lempelsen vedrørende ændring af anvendt regnskabspraksis for finansielle instrumenter, således at instituttet i stedet har udarbejdet åbningsbalancen pr. 1. januar 2004.

Endelig blev det anført, at nedskrivningerne pr. 31. december 2004 ikke kunne overføres til åbningsbalancen pr. 1. januar 2005, medmindre der forinden var foretaget en fornyet vurdering i henhold til de nye regler.

Som følge af de ændrede regnskabsprincipper havde Finanstilsynet forventet, at overgangen til de nye regler for langt de fleste institutter ville føre til et fald i nedskrivningerne på udlån.

I forbindelse med institutternes elektroniske indberetninger for 1. kvartal 2005 har gruppe 1- 3 institutterne tillige indberettet åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 til Finanstilsynet.

Gennemgangen heraf indikerer imidlertid, at ikke alle institutter har foretaget fornyede vurderinger af de indregnede nedskrivninger i forbindelse med udarbejdelse af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 eller ikke har foretaget disse vurderinger i overensstemmelse med de nye regler.

Det enkelte instituts ændring i regnskabsposten udlån (fra 31. december 2004 til åbningsbalancen pr. 1. januar 2005) udgør følgende²:

	Ændring i udlån (basispoints ³)	Gruppens vægtede gennemsnit (basis- points)
Gruppe 1	-1,8 til +128,2	+69,8
Gruppe 2	-13,9 til +126,4	+33,0
Gruppe 3	-99,8 til +201,2	+20,7

Herudover kan Finanstilsynet konstatere, at ca. halvdelen af pengeinstitutterne ikke har ændret eller endog har mindsket værdien af det samlede udlån ved overgangen. Umiddelbart har disse institutter således ikke som forventet formindsket nedskrivningerne (nedbragt korrektivkontoen).

Finanstilsynet er opmærksom på, at der i de konstaterede ændringer indgår andre reguleringer end dem, som følger af de nye regler om nedskrivning af udlån, herunder f.eks. regulering for transaktionsomkostninger og modtagne gebyrer m.v. Det er imidlertid Finanstilsynets vurdering, at denne negative (netto) regulering af udlånsposten beløbsmæssigt alt andet lige normalt vil være betydeligt mindre end tilbageførslerne af nedskrivningerne.

² De indberettede åbningsbalancer pr. 1. januar 2005 er på institutniveau og ikke på koncernniveau. De indberettede tal er ikke efterprøvet af Finanstilsynet. I de indberettede tal indgår ikke ekstreme observationer som følge af enkelte institutters meget små samlede udlån.

³ Basispoint svarer til en hundrededel procent-point.

Ligeledes er Finanstilsynet opmærksom på, at ændringen af det enkelte instituts samlede udlån naturligvis afhænger af instituttets udgangspunkt, herunder hvor forsigtigt instituttet tidligere har været ved indregning af nedskrivninger på udlån, således at virkningen af en overgang til de nye regnskabsregler er jo større, desto mere forsigtig instituttets praksis for nedskrivning af udlån har været hidtil. Det er imidlertid Finanstilsynets vurdering, at den store variation ikke alene kan henføres til institutternes forskellige udgangspunkter.

I det følgende skal Finanstilsynet derfor give eksempler på konstaterede fremgangsmåder, som efter tilsynets opfattelse ikke er anvendelige, idet de ikke er i overensstemmelse med regnskabsreglerne, ligesom der er risiko for, at de kan have medført væsentlige fejl i det enkelte instituts åbningsbalance pr. 1. januar 2005.

Der er alene tale om eksempler, og listen kan ikke betragtes som udtømmende. At et institut ikke har anvendt en af de beskrevne ikke anvendelige fremgangsmåder, er således ingen garanti for, at åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 - i forhold til udlån - giver et retvisende billede. Der gives referencer til de relevante bestemmelser i regnskabsbekendtgørelsen⁴ (bek.) og de internationale regnskabsstandarder (IAS/IFRS)⁵.

Eksempler på ikke anvendelige fremgangsmåder ved udarbejdelse af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005

Overførsel af nedskrivninger (hensættelser) pr. 31. december 2004 til åbningsbalancen pr. 1. januar 2005

Af orienteringsbrevet af den 17. december 2004 fremgik, at et institut ved udarbejdelse af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 i forhold til de forskellige typer af udlån skulle foretage følgende:

- for udlån, der pr. 1. januar 2005 skulle individuelt vurderes, og som under de hidtidige regler var enten individuelt eller gruppevist nedskrevet,
 - instituttet skulle tilbageføre alle tidligere foretagne nedskrivninger (hensættelser) og foretage en ny vurdering af nedskrivningsbehovet i henhold til de nye regler
- for udlån, der pr. 1. januar 2005 skulle individuelt vurderes, og som under de hidtidige regler ikke var enten individuelt eller gruppevist nedskrevet,
 - instituttet skulle alene foretage en vurdering af nedskrivningsbehovet i henhold til de nye regler, hvis instituttet pr.

⁴ Regnskabsbekendtgørelsen af den 14. december 2004

⁵ IAS 37 og IAS 39

1. januar 2005 havde konstateret en objektiv indikation for værdiforringelse

- for udlån, der pr. 1. januar 2005 skulle gruppevist vurderes,
 - instituttet skulle tilbageføre alle tidligere foretagne nedskrivninger (hensættelser) og i stedet anvende de af instituttet opstillede modeller for beregning af gruppevise nedskrivninger.

Endvidere blev det præciseret, at udlån som under hidtidige regler havde været individuelt nedskrevet og udlån, hvorpå der pr. 1. januar 2005 var konstateret objektiv indikation for værdiforringelse, skulle individuelt vurderes pr. 1. januar 2005 og ikke alene kunne indgå i en gruppevis vurdering.

På den baggrund er det ikke en anvendelig fremgangsmåde, hvis et institut uden fornyede vurderinger i henhold til de nye regler har overført de pr. 31. december 2004 foretagne nedskrivninger (hensættelser) til åbningsbalancen pr. 1. januar 2005.

Anvendelse af kapitaldækningsreglerne til afgørelse af, om der forekommer objektiv indikation for værdiforringelse

Kapitaldækningsreglerne bygger i forhold til udlån på en "expected loss model", mens regnskabsreglerne bygger på en "incurred loss model". Med andre ord skal der ifølge kapitaldækningsreglerne tages hensyn til forventede fremtidige tabsbegivenheder, mens der efter regnskabsreglerne alene skal tages hensyn til allerede indtrufne tabsbegivenheder.

Er alene kapitaldækningsreglerne blevet anvendt til afgørelse af, om der pr. 1. januar 2005 er objektiv indikation for værdiforringelse, er der tale om en ikke anvendelig fremgangsmåde. Regnskabsmæssigt kan alene bek. § 52, stk. 2, § 53, stk. 3 og IAS 39, afsnit 59, anvendes ved afgørelse af, om der er objektiv indikation for værdiforringelse.

Indregning af nedskrivning på udlån på baggrund af fremtidige tabsbegivenheder og ikke allerede indtrådte tabsbegivenheder

Som omtalt ovenfor bygger regnskabsreglerne om nedskrivning på en "incurred loss model", hvilket vil sige, at kun tab på baggrund af indtrufne tabsbegivenheder kan – og skal – indregnes. Har et institut indregnet et tab i åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 på baggrund af forventede fremtidige begivenheder i stedet for allerede indtrådte tabsbegivenheder, er det en ikke anvendelig fremgangsmåde. Dette gælder uanset, hvor sandsynligt det måtte være, at de fremtidige tabsbegivenheder indtræffer, jf. bek. § 52, stk. 3, § 53, stk. 4 og IAS 39, afsnit 59.

Følgende forhold indikerer, at der allerede er indtrådt en tabsbegivenhed, jf. bek § 52, stk. 2 og IAS 39, afsnit 59:

- låntager er i betydelige økonomiske vanskeligheder
- låntagers kontraktbrud
- instituttet har ydet låntager lempelser i vilkårene, som ellers ikke ville have været overvejet, hvis ikke det var på grund af låntagers økonomiske vanskeligheder
- det er sandsynligt, at låntager går konkurs eller bliver underlagt anden økonomiske rekonstruktion

En ikke anvendelig fremgangsmåde vil i den forbindelse være, hvis et institut har betragtet en låntager som værende i betydelige økonomiske vanskeligheder, jf. bek. § 52, stk. 2, nr. 1 og IAS 39, afsnit 59, blot fordi den pågældende låntager sammenlignet med andre låntagere, er mere konjunkturfølsom, og derfor potentielt kan komme i betydelige økonomiske vanskeligheder, hvis konjunkturerne vender. En låntager kan – og skal – kun betragtes som værende i betydelige økonomiske vanskeligheder, når de betydelige økonomiske vanskeligheder er aktuelle, f.eks. fordi konjunkturerne er vendt.

Manglende tilbagediskontering af betalingsrækker ved beregning af nedskrivningsbehov

I henhold til bek. § 52, stk. 3, § 53, stk. 4 og IAS 39, afsnit 63, skal en nedskrivning beregnes som forskellen mellem den regnskabsmæssige værdi af et udlån (eller en gruppe af udlån) før nedskrivningen og nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger fra udlånet (eller gruppen).

I henhold til bek. § 52, stk. 4 og IAS 39, afsnit 63, skal nutidsværdien beregnes ved at foretage tilbagediskontering af de fremtidige betalingsstrømme fra udlånet (gruppen af udlån) med enten den oprindeligt fastsatte effektive rentesats eller den aktuelle effektive rentesats (gennemsnitlige rentesats) alt afhængigt af, om der er tale om et fastforrentet eller variabelt forrentet udlån (gruppe af udlån).

Har et institut ikke foretaget den påkrævede tilbagediskontering af de forventede fremtidige betalingsstrømme ved beregning af nutidsværdien af et udlån (eller en gruppe af udlån), er det en ikke anvendelig fremgangsmåde.

I de tilfælde hvor betalingsrækkerne, herunder også provenuet fra realisation af sikkerheder, kun vil strække sig over en ganske kort periode, og en tilbagediskontering som følge deraf kun har en meget begrænset effekt, er

det efter Finanstilsynets opfattelse dog i orden, at der ikke er foretaget tilbagediskontering af de fremtidige betalingsstrømme.

Manglende adskillelse mellem individuelt og gruppevist vurderede udlån

I henhold til bek. § 51, stk. 1 og IAS 39, afsnit 64, skal vurderingen af, om der er objektiv indikation for værdiforringelse foretages for udlån enkeltvist (individuel vurdering) og for grupper af udlån (gruppevis vurdering).

Det er afgørende, at der bliver skelnet mellem de to typer af vurderinger, og en fremgangsmåde ved opstilling af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005, hvor den individuelle vurdering helt eller delvist bygger på metoder for gruppevis vurdering, er ikke anvendelig.

Hvis et institut på baggrund af sine erfaringer fra en større gruppe af låntagere foretager en opstilling af den forventede betalingsrække for en individuel vurderet låntager, kan en sådan opstilling alene anvendes som udgangspunkt for nedskrivningsbehovet. Det skal herefter konkret vurderes, hvorvidt de generelle forventninger også er udtryk for det bedste skøn over nedskrivningsbehovet på den pågældende låntager, hvor der tages hensyn til låntagerens egen betalingsevne, de konkrete sikkerheder mv.

I den forbindelse skal Finanstilsynet gøre opmærksom på, at institutterne, jf. bek § 52, stk. 1, og IAS 39, afsnit 64, kun er pligtige til at foretage individuel vurdering af udlån, der er signifikante, og udlån, der ikke kan indpasses i en gruppe. Dog gælder det jf. bek § 54, stk. 2 og IAS 39, afsnit 64, at så snart der foreligger information, som identificerer tab på et udlån i en gruppe, skal det pågældende udlån fjernes fra gruppen og individuelt nedskrives.

Manglende indregning af gruppevise nedskrivninger

I henhold til bek. § 53, stk. 1 og IAS 39, afsnit 64, skal gruppevis vurdering omfatte alle instituttets udlån, bortset fra udlån, der er nedskrevet efter en individuel vurdering, samt udlån der ikke kan indpasses i en gruppe.

Finanstilsynet tilkendegav i orienteringsbrevet af den 17. december 2004 forståelse for, at datagrundlaget for de gruppevise nedskrivninger i en opstartsperiode, herunder ved udarbejdelse af åbningsbalancen ikke var fuldt ud udbygget, men at det i så fald var nødvendigt at foretage kvalificerede skøn.

Har et institut slet ikke indregnet gruppevis nedskrivninger med henvisning til, at datagrundlaget for disse endnu ikke er på plads, er der tale om en ikke anvendelig fremgangsmåde. Institutet vil i så fald skulle foretage et kvalificeret skøn over de gruppevis nedskrivninger og foretage indregning på baggrund heraf.

Manglende justering for transaktionsomkostninger og modtagne gebyrer

I henhold til bek. § 43 stk. 2 / IAS 39, afsnit 43, skal der ved første indregning af et udlån foretages justering for transaktionsomkostninger og modtagne gebyrer m.v., der direkte kan henføres til udlånet.

I orienteringsbrevet af 17. december 2004 udtrykte tilsynet forståelse for, at en justering af eksisterende udlån i visse tilfælde kunne være yderst vanskelig, og at det i disse tilfælde derfor var i orden ikke at foretage justeringen forudsat, at justeringen ikke ville have påvirket åbningsbalancen væsentligt.

Er der ikke i forbindelse med opstilling af åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 foretaget justering for transaktionsomkostninger og modtagne gebyrer mv. for de eksisterende udlån, er det en ikke anvendelig fremgangsmåde, hvis der ikke forinden er foretaget et kvalificeret skøn, som viser, at påvirkningen af åbningsbalancen ikke ville have været væsentlig.

Medregning af tab på garanti i nedskrivning af udlån

Som tilkendegivet i orienteringsbrevet af den 17. december 2004 skal udlån og garantier regnskabsmæssigt behandles hver for sig, idet et udlån skal nedskrives, hvis det er værdiforringet, mens tab på garantier skal indregnes som hensatte forpligtelser.

Har et institut i en indregnet nedskrivning af et udlån medregnet et tab på en for låntager stillet garanti, er der derfor tale om en ikke anvendelig fremgangsmåde.

Indregning af tab på ikke-udnyttede dele af kassekreditter uden at betingelserne for en tabsgivende kontrakt er opfyldt

Som omtalt i orienteringsbrevet af 17. december 2004 kan den ikke trukne del af en kassekredit ikke indregnes som et udlån eller gøres til genstand for en nedskrivning, men under visse omstændigheder vil denne del skulle indregnes som en hensat forpligtelse.

En hensat forpligtelse på den ikke trukne del af kassekredit kan – og skal – kun indregnes, hvis kontraktens vilkår er udformet på en sådan måde, at

instituttet ikke kan hindre kunden i at udnytte rammen fuldt ud, således at betingelserne for en tabsgivende kontrakt er til stede.

Har et institut i åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 indregnet en hensat forpligtelse på den ikke trukne del, selvom instituttet kan hindre kunden i at udnytte rammen fuldt ud, er der tale om en ikke anvendelig fremgangsmåde. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis instituttet med kort varsel kan opsige engagementet, og dermed vil kunne undgå tab på den endnu ikke trukne del.

Indregning af en nedskrivning på den ikke trukne del af kassekreditten er ligeledes ikke en anvendelig fremgangsmåde, jf. ovenfor.

Manglende sondring mellem nedskrivninger på udlån og hensættelse til tab på garantier

Regelgrundlaget for den regnskabsmæssige behandling af udlån og garantier er forskelligt som omtalt i orienteringsbrevet af 17. december 2004. Som udgangspunkt vil et institut derfor skulle vurdere udlån og garantier separat.

I situationer, hvor der er indtruffet objektive indikationer for værdiforringelse for et udlån, vil det dog i praksis samtidig være sandsynligt, at en garanti udløses. I disse situationer er det Finanstilsynets opfattelse, at et institut kan vælge at vurdere udlån og garantier samlet.

Det gælder i den forbindelse, at diskonteringsrenten vil skulle fastlægges som et vægtet gennemsnit af diskonteringsrenten for udlån og garantier. Endvidere vil en eventuel nedskrivning/hensættelse skulle fordeles pro rata mellem udlån og garantier. Der kan dog være konkrete forhold, som tilsiger en anden regnskabsmæssig fordeling end pro rata. I situationen, hvor sikkerheder f.eks. alene er stillet til sikkerhed for udlånet, men ikke for garantier, vil dette skulle afspejle sig i fordelingen af nedskrivningen/hensættelsen på engagementet.

Foretages en samlet vurdering af garantier og udlån uden hensyntagen til ovennævnte om beregning af en gennemsnitlig diskonteringsrente og fordeling af eventuelle sikkerheder, er der tale om en ikke anvendelig fremgangsmåde.